

ADVERTIMENT. La consulta d'aquesta tesi queda condicionada a l'acceptació de les següents condicions d'ús: La difusió d'aquesta tesi per mitjà del servei TDX (www.tesisenxarxa.net) ha estat autoritzada pels titulars dels drets de propietat intel·lectual únicament per a usos privats emmarcats en activitats d'investigació i docència. No s'autoritza la seva reproducció amb finalitats de lucre ni la seva difusió i posada a disposició des d'un lloc aliè al servei TDX. No s'autoritza la presentació del seu contingut en una finestra o marc aliè a TDX (framing). Aquesta reserva de drets afecta tant al resum de presentació de la tesi com als seus continguts. En la utilització o cita de parts de la tesi és obligat indicar el nom de la persona autora.

ADVERTENCIA. La consulta de esta tesis queda condicionada a la aceptación de las siguientes condiciones de uso: La difusión de esta tesis por medio del servicio TDR (www.tesisenred.net) ha sido autorizada por los titulares de los derechos de propiedad intelectual únicamente para usos privados enmarcados en actividades de investigación y docencia. No se autoriza su reproducción con finalidades de lucro ni su difusión y puesta a disposición desde un sitio ajeno al servicio TDR. No se autoriza la presentación de su contenido en una ventana o marco ajeno a TDR (framing). Esta reserva de derechos afecta tanto al resumen de presentación de la tesis como a sus contenidos. En la utilización o cita de partes de la tesis es obligado indicar el nombre de la persona autora.

WARNING. On having consulted this thesis you're accepting the following use conditions: Spreading this thesis by the TDX (www.tesisenxarxa.net) service has been authorized by the titular of the intellectual property rights only for private uses placed in investigation and teaching activities. Reproduction with lucrative aims is not authorized neither its spreading and availability from a site foreign to the TDX service. Introducing its content in a window or frame foreign to the TDX service is not authorized (framing). This rights affect to the presentation summary of the thesis as well as to its contents. In the using or citation of parts of the thesis it's obliged to indicate the name of the author

LES IMATGES D'UN NOU PAISATGE

LA FOTOGRAFIA COM A TESTIMONI DEL PAPER DE L'ARQUITECTURA EN LA TRANSFORMACIÓ DE LA COSTA BRAVA ALS ANYS 60

CREAT PER AL TURISME

Sílvia Musquera i Felip
TESI DOCTORAL · UPC · ETSAB · 2015

CAPÍTOL 5

**ARXIU
TOMÀS MALLOL:
L'HOTEL,
PROTAGONISTA
DEL NOU PAISATGE**

Hotel Alga
Calella de Palafrugell
c. 1965
Tomàs Mallol

Arxiu particular Tomàs Mallol

5.1

Les fotografies dels hotels en el paisatge, sis maneres de sentir l'arquitectura des de l'arxiu Mallol

*La hoteleria es sin duda alguna, la base fundamental de la industria turística. Sin la existencia de una perfecta red de establecimientos hoteleros no puede existir tampoco una corriente turística.*⁴²⁰

A partir dels anys cinquanta, amb l'augment del turisme a la Costa Brava i la construcció dels nous edificis hotelers, es va ampliar la oferta d'allotjament i la necessitat de donar-se a conèixer. Les guies turístiques, contenien llistats d'hotels, però de forma paral·lela, els diferents establiments van tenir la necessitat de crear el seus propis fulletons propagandístics que mostréssin els hotels com un producte atractiu per als futurs visitants.

Tomàs Mallol, durant els anys seixanta, va iniciar la seva carrera com a fotògraf publicitari. Es va adonar que podia oferir els seus serveis als hotel recentment inaugurats i als equipaments que anàven sorgint per tota la Costa Brava, com càmpings, restaurants i botigues, començant per realitzant reportatges, sense un encàrrec previ i oferint als hotelers els seus serveis a través del disseny de fulletons propagandístics realitzats en col.laboració amb el dissenyador gràfic Josep Canaleta i el dibuixant Antoni Colomer, *junts fèiem els projectes dels nous fullets i postals.*⁴²¹

Quelcom estava passant i s'havia d'immortalitzar, quelcom on tot estava en el seu punt d'equilibri, on un llenguatge comú en l'arquitectura i en l'interiorisme de mínims definien uns edificis austers i integrats tant en el paisatge urbà dels pobles de pescadors com en el natural de cales i penyassegats, que Mallol va percebre i retratar amb la seva càmera. *M'havia comprat un equip Linhof 9x12, amb tots els objectius i plaques (...). Recordo que la primera comanda la vaig aconseguir a Portbou, que és on vaig començar a buscar clients. Va ser la mestressa de l'hotel Miramar (...), i vàrem quedar que li faria*

⁴²⁰ DIGNOES, Òscar A., *Publicidad hotelera y turística*, n.3, Editur, Madrid, 1964, p. 157

⁴²¹ MALLOL, Tomàs, *Si la memòria no em falla*, CCG Edicions, Girona, 2005, p. 271

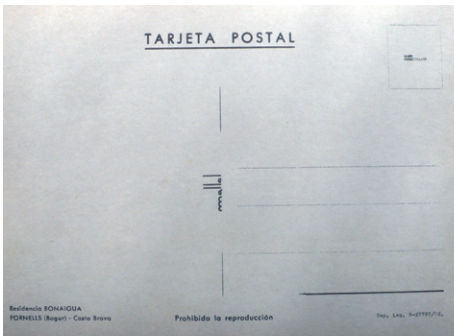
una col·lecció de fotografies sense cap compromís ni despesa per la seva part. Si el treball li agradava, acabaríem fent la feina amb uns fulls.⁴²²

Durant els primers anys Mallol va fotografiar equipaments turístics de tota la Costa. Com que quan vaig començar a treballar per mi encara ens estàvem a Barcelona, feia tota la costa catalana, des de Portbou fins a Sant Carles de la Ràpita (...) era el començament d'una feina i s'havia de fer.⁴²³

Però amb el temps, es va centrar a treballar a la Costa Brava i es va anar fent un nom entre els seus clients que any rera any li encarregaven reportatges que mostraven les novetats, millores i ampliacions dels hotels. La feina de buscar clients em va durar cinc anys, perquè al cap d'aquest període molts ja havien acabat el producte i repetien amb modificacions.⁴²⁴

Tomàs Mallol vivia a Torroella de Fluvià, durant les converses que vam tenir mentre em mostrava el seu arxiu fotogràfic em va explicar com treballava, quan sortia a fer un reportatge el seu objectiu era poder fer les fotografies i tornar el mateix dia a casa per a poder-les tractar.⁴²⁵

Mallol, va fotografiar hotels, càmpings, restaurants, botigues de souvenirs, al llarg de gairebé dues dècades, creant un arxiu de fotografies que parlaven d'arquitectura, de paisatge i de la seva transformació durant el boom dels anys seixanta i que ara volem treure a la llum en aquest darrer capítol com a homenatge a la feina d'un dels molts fotògrafs de la Costa Brava que gràcies a la seva generositat em va fer descobrir un altre paisatge, el dels hotels.

Hotel Bonaigua
Begur
Postal, disseny i fotografia Mallol
Arxiu particular Josep Canaleta

422 MALLOL, Tomàs, *Op. cit.*, Girona, 2005, p. 270

423 MALLOL, Tomàs, *Op. cit.*, Girona, 2005, p. 270

424 MALLOL, Tomàs, *Op. cit.*, p. 270

425 Conversa entre Tomàs Mallol i l'autora a Torroella de Fluvià, el juliol de 2007

El ocio como argumento central del turismo, pide una respuesta arquitectónica atípica en la que, por primera vez, habitar no esté supeditado ni al alojamiento ni a condiciones simbólicas, sino a las demandas de un "estar" en el que el hombre pueda gozar del hecho de formar parte del lugar.⁴²⁶

El fotògraf buscava explicar, a través de les imatges, la bellesa del paisatge, les platges, el sol i el mar, dels que gaudir des dels hotels, edificis pensats per ser viscuts durant les vacances.

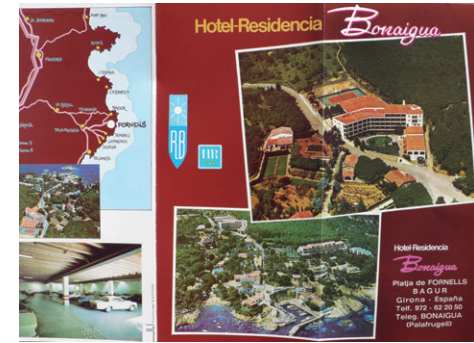
Els reportatges mostraven els edificis exteriorment en el seu entorn, i alhora com es veia el paisatge des dels seus interiors, ressaltant allò que feia especial un establiment. Els hotels no es fotografiaven descontextualitzats, sinó que sempre apareixen amb el mar, el cel, els arbres, i els jardins de fons, donant una informació addicional a qui llegia la imatge, escollint l'estiu per fer les fotografies per tal de transmetre al turista les sensacions dels dies de cel blau i sol etern que caracteritzaven la Costa Brava.

Utilitzant diversos punts de vista, Mallol situava l'observador en el territori. Les fotografies des de terra, des del mar i des de l'aire donaven una informació completa de l'edifici i del què l'envoltava. En molts casos l'arquitectura s'acompanyava de persones gaudint-ne, fent possible que el turista es sentís formant part del paisatge.

Les fotografies dels hotels de la Costa Brava es llegeixen avui com un document històric que ens mostren una part del passat, d'una història que podem reviure a través de les imatges, on el tema principal van ser els hotels. *Contamos con artistas de la cámara tranquilos y reflexivos, disponiendo del gusto y el tiempo necesarios para peregrinar España, para saborear sus paisajes y, una vez digeridos con calma, trasladarlos amorosamente a la película.⁴²⁷*

⁴²⁶ PIÉ, Ricard, "La arquitectura Vergonzante", a *La arquitectura del sol*, Sunland architecture, editat per COA Catalunya, COA Comunitat Valenciana, COA Illes Balears, COA Múrcia, COA Almería, COA Granada, COA Málaga, COA Canarias. DL 2002 p. 29

⁴²⁷ SEMPRONIO, "Dos fotógrafos de la Costa Brava" a PUIG FERRÀN, Juan, CAMPAÑÁ Antonio, *Costa Brava*, Andrés Puig Vicente, Sadagcolor, Barcelona 1963, p. 2

Fulletó propaganda Hotel Bonaigua i Aiguablava Begur, disseny i fotografia Mallol

Aixiu particular Josep Canaleta

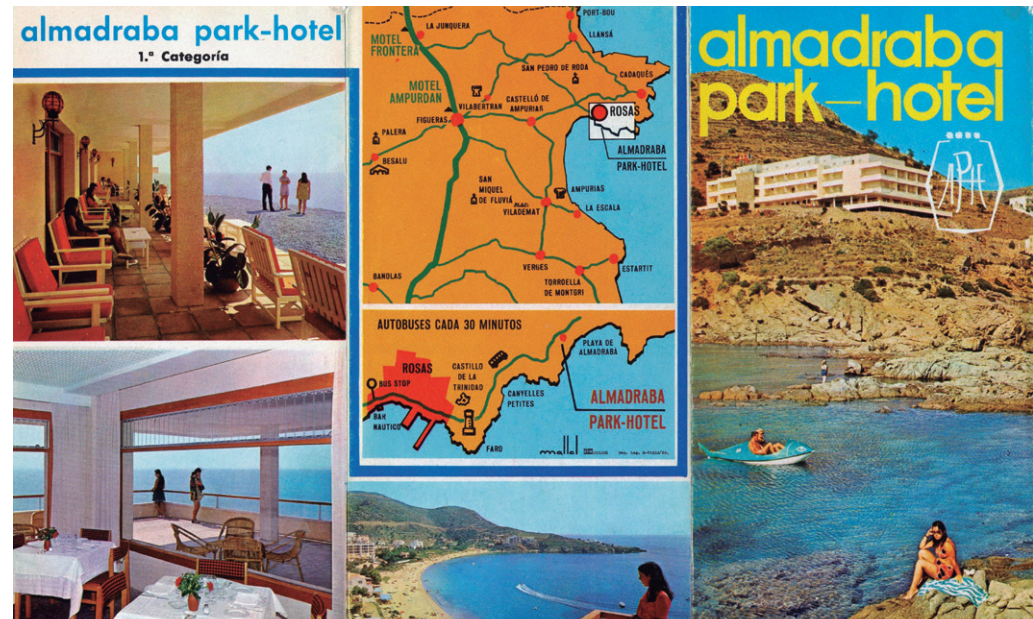

Mallol va fotografiar una arquitectura de “veritat”, que no vol semblar res més del què és i això la fa creïble, durable i entenedora, arrelada i propia d'un lloc, on el luxe es medeix amb la ubicació dels edificis, la orientació de les habitacions, les vistes i les ombres, d'una arquitectura moderna de volums nets de color blanc, amb grans obertures orientades al mar, que en la seva solitud, envoltada encara de vegetació, de terrenys verges, s'erigeix en el paisatge com petites joies, on el turista podia gaudir de la contemplació del paisatge.

Aquí subyace la cuestión central de la arquitectura turística: cómo contribuir a la contemplación ociosa del paisaje, cómo responder a una demanda social que reclama un punto de vista que permita interpretar el paisaje y cómo pasar de ser observador a formar parte de él. La arquitectura turística del sol, la que por definición se ofrece desde el paisaje, tiene una condición lúdica, contemplativa, que la diferencia de la máquina de vivir.⁴²⁸

Fulletó propaganda Hotel Almadrava, Roses
Tomàs Mallol

Arxiu particular Josep Canaleta

428 PIÉ, Ricard, *La arquitectura Vergonzante*, Op.cit., p. 29

*No basta con ver la arquitectura, hay que experimentarla. Hay que observar cómo se proyectó para satisfacer un cometido especial y cómo se adaptó a las ideas y al ritmo de una época específica.*⁴²⁹

A través de les fotografies realitzades per Tomàs Mallol, mirarem d'experimentar l'arquitectura dels edificis hotelers de la Costa Brava dels anys seixanta des dels diferents sentits. Uns sentits que ens obriran la porta de cada projecte mostrant, des d'un nou punt de vista, una arquitectura *de caire domèstic i senzillesa controlada*.⁴³⁰

Viurem l'espai des de l'interior dels hotels, sentirem com es tanquen al nostre voltant a través de les seves façanes, observarem com se'ns guia d'un lloc a un altre, serem conscients de l'efecte de la textura, reconeixerem els materials i entendrem com s'orienten des de la seva ubicació tal i com ens ensenya S.E. Rasmusen. *Hay que vivir en los espacios, sentir cómo se cierran entorno a nosotros, observar con qué naturalidad se nos guía de uno a otro, hay que ser consciente de los efectos de la textura, descubrir por qué se utilizaron precisamente esos colores, y cómo la elección dependió de la orientación, de esos espacios en relación con las ventanas y con el sol.*⁴³¹

Totes aquestes sensacions les transmeten els reportatges dels hotels, que fora de context, sense emmarcar-se dins el suport del fulletó, ens parlen d'arquitectura i de paisatge, amb una *actitut en que la dimensió artística no signifiqui singularitat o extravagància, sinó més aviat intel·ligència, destresa y un art basat en les regles de l'ofici, que no pretengui situar-se d'entrada en un nivell superior, sinó que remet a lo quotidià, lo corrent, lo obvi i al mateix temps ser capaç (...) de fer-nos la vida més còmoda i suportable.*⁴³²

⁴²⁹ RASMUSEN, S.E, *La experiencia de la arquitectura*, Reverté, Barcelona, 2007, p. 31

⁴³⁰ Sartoris i Girona *Història d'una amistat*, AH COAC Girona, DÍEZ BARREÑADA, Rafael, *Sartoris, Sibils, Ribot i Masramón, Arquitectura moderna i post-guerra*, Girona, 2003, p. 47

⁴³¹ RASMUSEN, S.E, *La experiencia de la arquitectura*, Reverté, Barcelona, 2007, p. 31

⁴³² MARTÍ, Carles, "Arne Jacobsen, La arquitectura de lo immanente", *La cimbra y el arco*, colección La cimbra, Fundación Caja de Arquitectos, Barcelona, 2005, p. 117

El arquitecto suele verse obligado a crear un método de subdivisión regular para una composición en la que tendrán que trabajar juntos muchos artesanos de la construcción.⁴³³

433 RASMUSEN, E.S, *Ib.*, Barcelona, 2007, p. 108

Hotel Samba
Lloret de Mar
c. 1965
Tomàs Mallol

Arxiu particular Tomàs Mallol

Hotel Costa Brava
Tossa de Mar
c. 1965
Tomàs Mallol

Arxiu particular Tomàs Mallol

Hotel Soms Park
Tossa de Mar
c. 1965
Tomàs Mallol

Arxiu particular Tomàs Mallol

*En el mundo de la arquitectura tambien
pueden experimentarse deliciosos
ejemplos de variaciones sutiles dentro de
una estricta regularidad.*⁴³⁴

434 RASMUSEN, S.E, *Op.cit.*, Barcelona, 2007, p. 107

Hotel Montecarlo
Sant Feliu de Guíxols
c. 1965
Tomàs Mallol

Arxiu particular Tomàs Mallol

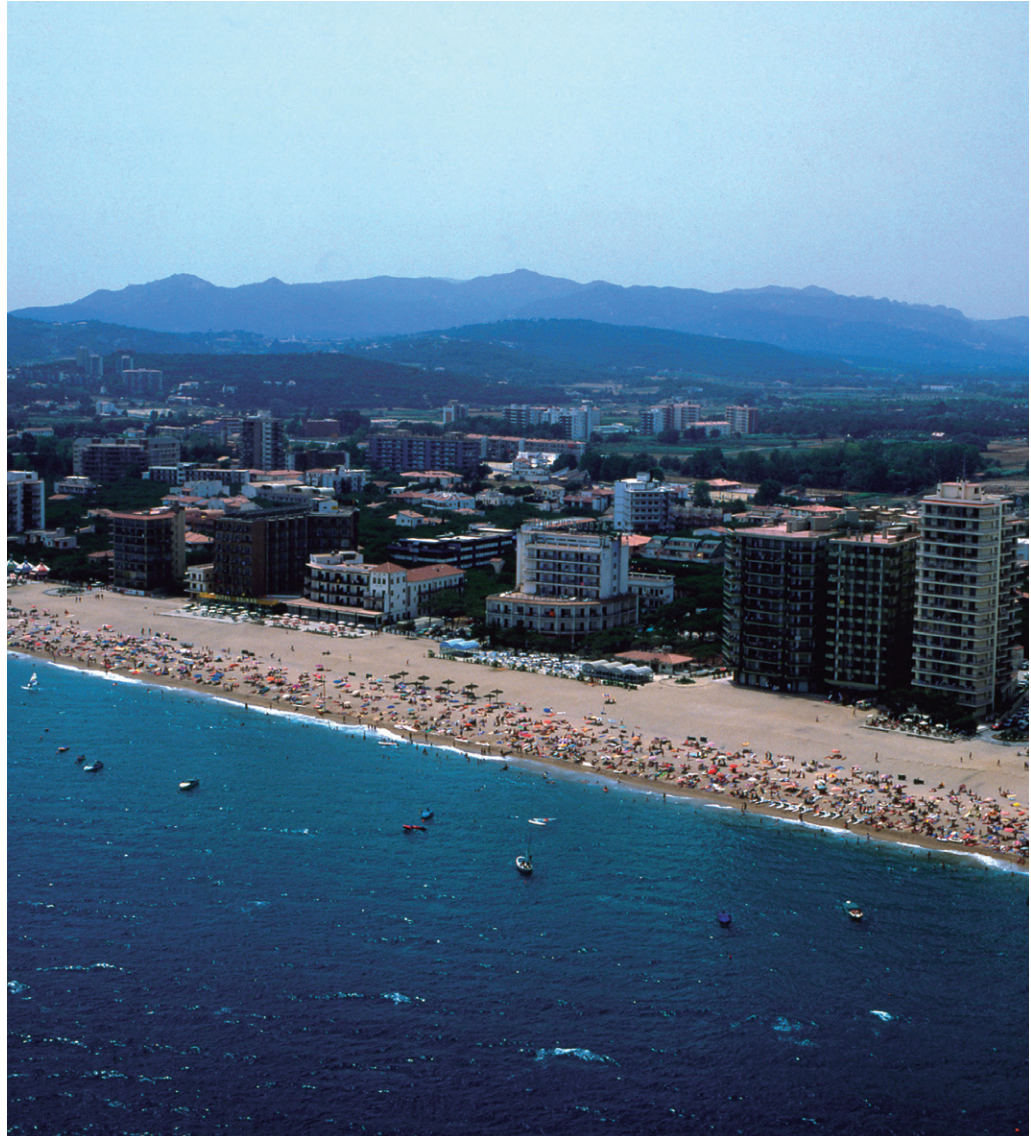

Hotel Cosmopolita
Platja d'Aro
c. 1965
Tomàs Mallol

Arxiu particular Tomàs Mallol

Hotel Columbus
Platja d'Aro
c. 1965
Tomàs Mallol

Arxiu particular Tomàs Mallol

*Y esta es la tarea del arquitecto: ordenar el entorno del ser humano y establecer relaciones entre ambos.*⁴³⁵

435 RASMUSEN, S.E, *Op.cit.*, Barcelona, 2007, p. 32

Hotel Àncora La Fosca
Palamós
c. 1965
Tomàs Mallol

Arxiu particular Tomàs Mallol

El Sosiego
Palamós
c. 1965
Tomàs Mallol

Arxiu particular Tomàs Mallol

Hotel Alga
Calella de Palafrugell
c. 1965
Tomàs Mallol

Arxiu particular Tomàs Mallol

Hostal Batlle
Calella de Palafrugell
c. 1965
Tomàs Mallol

Arxiu particular Tomàs Mallol

Hostal Llafranch
Llafranch
c. 1965
Tomàs Mallol

Arxiu particular Tomàs Mallol

Si creemos que el objetivo de la arquitectura es proporcionar un marco para la vida y las personas, habremos de disponer las habitaciones de las casas y sus mútuas relaciones, de acuerdo con el modo en qué viviremos y nos moveremos dentro de ellas.⁴³⁶

436 RASMUSEN, S.E, *Op. cit.*, 2007, p. 115

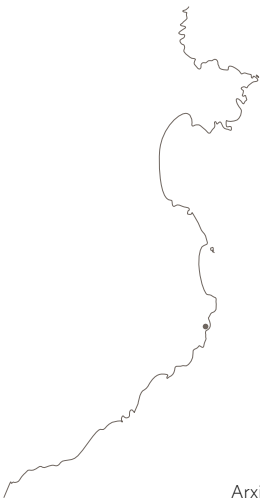
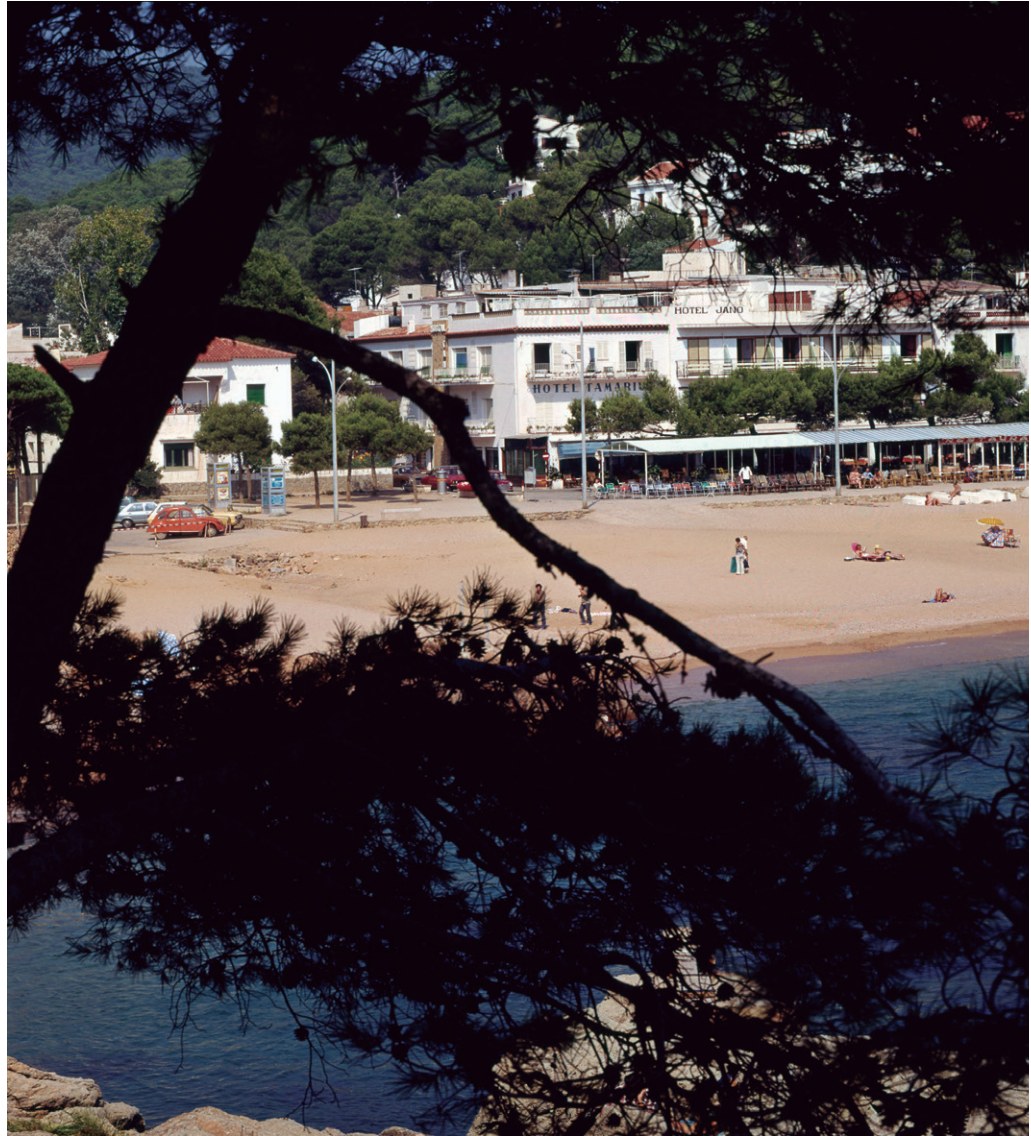

Hostal Terramar
Llafranch
c. 1965
Tomàs Mallol

Arxiu particular Tomàs Mallol

Hotel Tamaru
Tamaru
c. 1965
Tomàs Mallol

Arxiu particular Tomàs Mallol

*La arquitectura se compone de formas modeladas en torno al ser humano, modeladas para vivir en ellas y no sólo para mirarlas desde fuera.*⁴³⁷

437 RASMUSEN, S.E, *Op.cit.*, Barcelona, 2007, p. 17

Hotel Bonaigua
Begur
c. 1965
Tomàs Mallol

Arxiu particular Tomàs Mallol

Hotel Las Islas
L'Estartit
c. 1965
Tomàs Mallol

Arxiu particular Tomàs Mallol

Hotel La Sirena
L'Estartit
c. 1965
Tomàs Mallol

Arxiu particular Tomàs Mallol

Hotel Coral
L'Estartit
c. 1965
Tomàs Mallol

Arxiu particular Tomàs Mallol

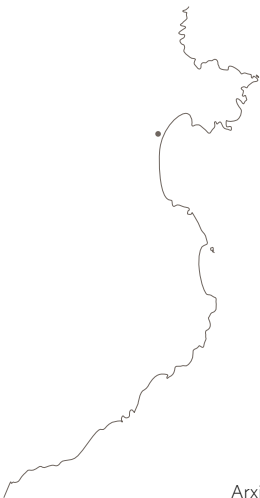

Hostal Empúries
L'Escala
c. 1965
Tomàs Mallol

Arxiu particular Tomàs Mallol

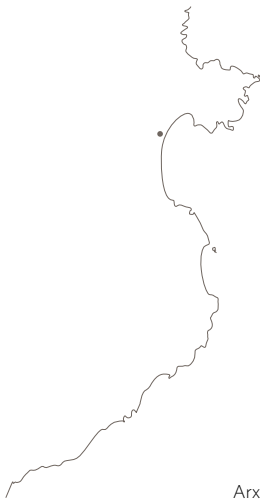
Hotel Monterrey
Roses
c. 1965
Tomàs Mallol

Arxiu particular Tomàs Mallol

(...) Cuando el avión desciende de las alturas, llega un momento en que los edificios cambian totalmente de carácter. De repente adquieren una escala humana, se convierten en casas de personas como nosotros, no en casas de muñecas que veíamos desde las alturas. Esta extraña transformación se produce en el momento en que los contornos de los edificios empiezan a alzarse sobre el horizonte, de manera que tenemos de ellos una visión lateral en vez de mirarlos desde arriba. Los edificios pasan a otra fase de su existencia, se convierten en arquitectura (...).⁴³⁸

438 RASMUSEN, S.E, *Op.cit.*, Barcelona, 2007, p. 17

Hotel Montecarlo
Roses
c. 1965
Tomàs Mallol

Arxiu particular Tomàs Mallol

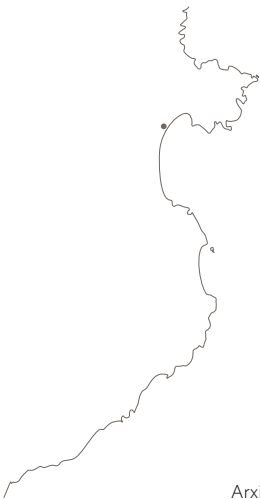

Hotel Marítim
Roses
c. 1965
Tomàs Mallol

Arxiu particular Tomàs Mallol

Hotel Coral Playa
Roses
c. 1965
Tomàs Mallol

Arxiu particular Tomàs Mallol

Hostal Sant Jordi
Roses
c. 1965
Tomàs Mallol

Arxiu particular Tomàs Mallol

Hotel Unvers
Roses
c. 1965
Tomàs Mallol

Arxiu particular Tomàs Mallol

Hotel Canyelles Platja
Roses
c. 1965
Tomàs Malloí

Arxiu particular Tomàs Malloí

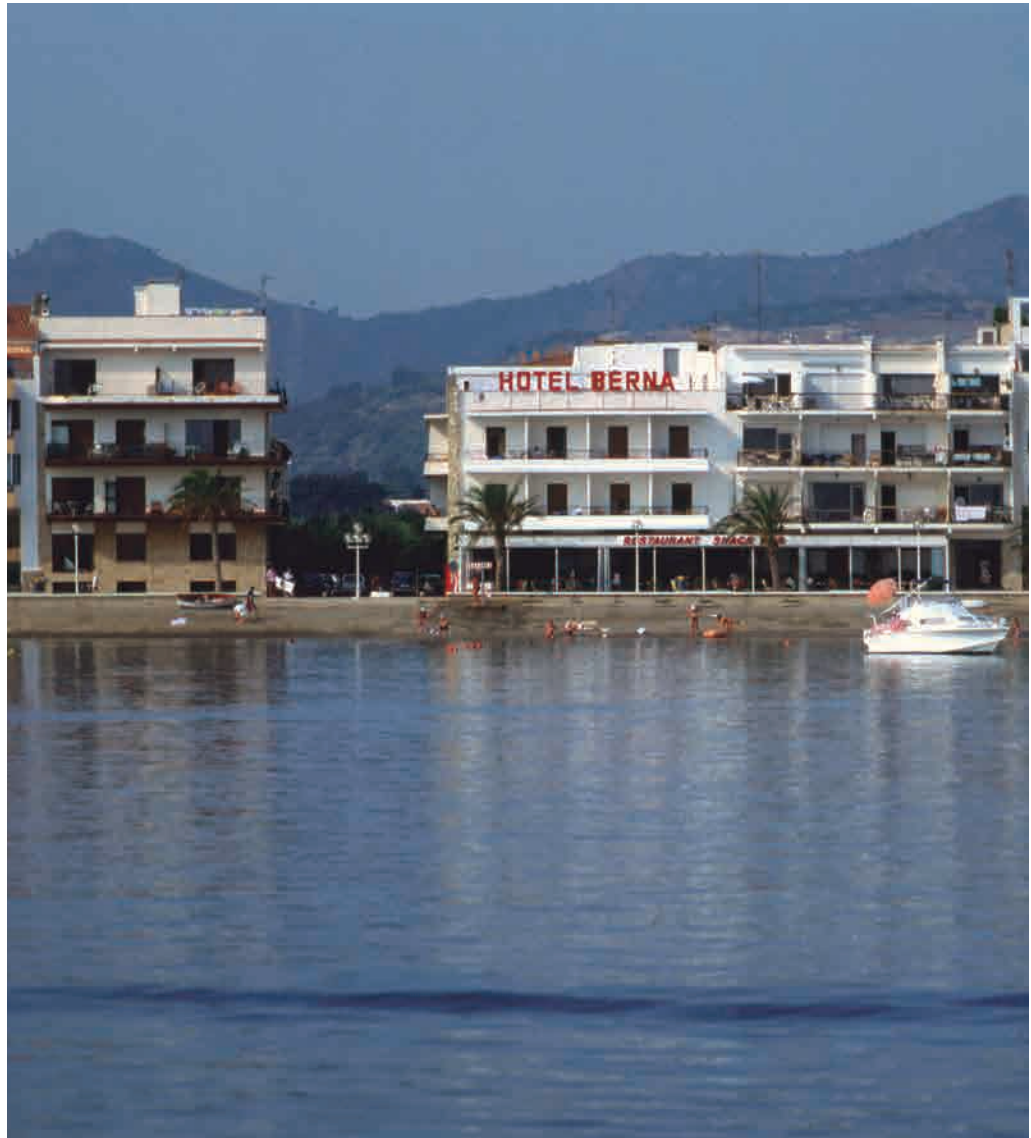

Hotel Playa-Sol
Cadaqués
c. 1965
Tomàs Mallol

Arxiu particular Tomàs Mallol

Hotel Berna
Llançà
c. 1965
Tomàs Mallol

Arxiu particular Tomàs Mallol

Hotel Mendisol
Llança
c. 1965
Tomàs Mallol

Arxiu particular Tomàs Mallol

Hotel Gri-Mar
Llançà
c. 1965
Tomàs Mallol

Arxiu particular Tomàs Mallol

Resulta totalmente imposible establecer reglas y criterios absolutos para evaluar la arquitectura, porque cada edificio que merece la pena -como todas las obras de arte- tiene su propia categoria. Si lo contemplamos con un espíritu mordaz, con una actitud de sabelotodo, se cerrará sobre sí mismo y no tendrá nada que decirnos. Pero si nosotros mismos estamos abiertos a las impresiones y lo miramos con buena intención, se abrirá y revelará su verdadera esencia.⁴³⁹

439 RASMUSEN, S.E, *Op.cit.*, Barcelona, 2007, p. 198

Hostal Playamar
L'Estartit
c. 1965
Tomàs Mallol

Arxiu particular Tomàs Mallol

